

לילה אחד עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקנא
ערש"ק פרשת בהעלותך ה'תשע"ו

שום - קשה למניקות או לכל אדם?

קבלת עול - מאסף לכל המחנות

שיטת הרמב"ם בתנאי הנבואה

הבית יד של להט להב נקודת היהדות

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת בהעלותך, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקנא), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, בנוגע למודור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוקים, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

ענינו לכבוש רצונותיו ותאוותיו בכל אשר יחפוץ ויתאווה להם בכל הענינים החומרים והיינו לשלול את החומריות והגסות הן במדות מחשבה דבור והן במעשה, וגם באכילה ושתיה.

(ב) פעולה.

ענינו לעשות ולקיים בפועל ממש לקבוע זמני לימוד בנגלה ודא"ח, כל אחד לפי מהותו, לקיים המצות עשה וזהירות שמירת הל"ת.

והכל בדרך קבלת עול בכפי' והכרח דוקא, ובכן אלו שנופלים להם מחשבות לא טובות, או גם רעות, ידעו אשר רעמי רעש הכלי תותח של השונא הוא היצה"ר המפיל מחשבות הללו להוריד ח"ו את האדם ולהשפיל אותו, לאמר לו, האם גם אתה חפץ לגשת אל הקדש.

אשר על כן יאזרו בגבורה ותעצומות עוז לדחות את המחשבות הללו להרחיקם בתכלית הריחוק, ויתחזקו בכל המיני חיזוק להתקרב אל האור כי טוב, ומפתו המבוא הלזה הוא השקידה בפעולת התיסדות שיעורי לימוד, וכתוב וצדקה תרומם כו' דהצדקה והחסד שהאדם עושה עם זולתו בזה שמקרבו אל הפועל טוב אשר ראשיתו הוא הלימוד בשיעור לרבים היא פועלת ישועות בנפשו שעולה בעילוי אחר עילוי.

(ספר השיחות תרפ"ט עמ' 70 ואילך)

מכון אור החסידות Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש Head Office
ת.ד. 2033 1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000 Brooklyn, NY 11213
03-738-3734 United States
Likras@likras.org (718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

שום - קשה למניקות או לכל אדם?

מנא לי לרש"י שהשום קשה למניקות בלבד? / מדוע מנע ה' את כל ישראל ממאכל שקשה רק למניקות? / אם ה"שום" הוא מאכל רע, מדוע התלוננו ישראל כשמנעם השי"ת מזה? / ביאור בדברי רש"י "שהם קשין למניקות" על פי ביאור תלונת בני ישראל

(עי' לקושי שיחות ח"ג עמ' 71 ואילך)

ח. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

ט. יינה של תורה.....

יסוד העבודה - קבלת עול

לא לאבד את ההתבטלות וההכנעה לבורא ית"ש / מחנה דן - עבודה ב"קבלת עול" / רגלי המחנה - הבסיס והיסוד לעבודת השי"ת

(עי' לקושי שיחות ח"א עמ' 103 ואילך)

יג. פנינים דרוש ואגדה.....

יד. חידושי סוגיות.....

שיטת הרמב"ם בתנאי הנבואה

יקשה על תירוצי המפרשים במה ששינה הרמב"ם מן הש"ס, ויסיק דרך מחודשת דהרמב"ם מיירי כאן בענין הנבואה כ"יסוד הדת" שצריך לידע - ולא רק כדין פרטי דשמיעה בקול נביא

(עי' לקושי שיחות ח"ג עמ' 82 ואילך)

יח. תורת חיים.....

זהירות מהשגת גבול

יט. מעשה רב.....

הקשר בין הכרת מעלת עצמו לבצל

כ. דרכי החסידות.....

הבית-יד של אהב נקודת היהדות

כא

לקראת שבת

שאז בעת התפלה הוא זמן מסוגל להתעורר ברחמים על נפשו, ומתחנן לפני ה' כי הוא ית' יחוס וירחם.

קבלת עול - דבר השווה לכל נפש

אמנם לא כל אדם ביכלתו להגיע לזה מפני סיבות שונות, ישנו מבוא והקדמה ע"י עבודה בפועל, לפועל ולעשות טוב. והם בשני תנועות: א) הגדרה, ב) פעולה, ושניהם צריכים להיות בקבלת עול.

הקבלת עול היא דבר השווה לכל נפש, ובכל ענין, כי יהי מי שיהי ומה שיהי גם הנעלה ביותר בהשגה והבנה טובה, גם הפשוט בידיעה והבינוני הנה לכולם כאחד הקבלת עול מעלה ומגבי' למדריגה ומעמידו על בסיס האמת.

כן הקבלת עול הוא הנותן את פריו הטוב והמעולה בכל דבר, הן בלימוד התורה הנגלית ודא"ח, הן בקיום המצוות בעשה ולא תעשה, והן במדות והנהגה.

הקבלת עול הוא המסירה ונתינה בכח ועוז ובתוקף גדול, מבלי התחשב עם כל דבר בעולם, הוא ההחלט הגמור להיות דוקא כמו שהסכים בעצמו, ולא בשום אופן אחר, והוא נקודת הקשה-עורף למעליותא, שהוא ה'ניצב' היינו הבית-יד של להט להב נקודת היהדות.

נקודה זו ישנה בכל אחד מישראל, והיא בחי' יחידה שבנפש, דחמשה שמות נקראו לה³, נפש (מעשה) רוח (מדות דבור) נשמה (השגה הבנה, מוחין כח פנימי אור בכלי) חי' (רצון, מקיף) יחידה (עונג, מקיף דמקיף) ונקראת יחידה יחיד הוי', התקשרות עצם בעצם, עצם הנשמה בעצמות א"ס ב"ה, וכמאמר כי אתה אבינו, כמשל התקשרות הבן בהאב שהוא עצמותו.

והעומק רום של היחידה מתגלה בהעומק תחת של העשי' בפועל וכמאמר חבוקה ודבוקה כך טוענת עולך יחידה ליחדך, דלהיות דעצם הנשמה היא חבוקה ודבוקה כך, לזאת היא טוענת (מקבלת) עולך (עול התורה והמצוות, במס"נ עד כי) יחידה ליחדך במס"נ בכח ובפועל.

ההגדרה והפעולה

הפועל הוא בשני אופנים כוללים: א) ההגדרה. ב) פעולה.

א) ההגדרה.

3) ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לו.

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

שום - קשה למניקות או לכל אדם?

מנא לי' לרש"י שהשום קשה למניקות בלבד? / מדוע מנע ה' את כל ישראל ממאכל שקשה רק למניקות? / אם ה"שום" הוא מאכל רע, מדוע התלוננו ישראל כשמנעם השי"ת מזה? / ביאור בדברי רש"י "שהם קשין למניקות" על פי ביאור תלונת בני ישראל

א. "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, את הקשואים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים" (פרשתנו יא, ה). ובפירוש רש"י: "אמר רבי שמעון, מפני מה המן משתנה לכל דבר חוץ מאלו? מפני שהן קשין למניקות. אומרים לאשה: אל תאכלי שום ובצל מפני התינוק. משל למלך וכו', כדאיתא בספרי".

ולכאורה יש לעיין בדבריו:

לשון מאמר רבי שמעון בספרי הוא כך: "מפני מה המן משתנה להם לכל דבר שהיו רוצים, חוץ מחמשת המינים הללו? משל למלך בשר ודם שמסר בנו לפדגוג, והיה יושב ומפקדו ואומר לו הנראה שלא יאכל מאכל רע. . ובכל כך היה הבן ההוא מתרעם על אביו, לומר: לא מפני שאוהבני, אלא שאי אפשר לו [שאינ רצונן] שאוכל".

הרי יש כאן שינוי גדול בין לשון הספרי ולשון רש"י - שבספרי לא הובא אלא המשל, ואילו רש"י מוסיף ביאור ופירוש "מפני שהן קשים למניקות, אומרים לאשה אל תאכלי שום ובצל מפני התינוק".

וצריך עיון, מנא ליה לרש"י לפרש שכוונת רבי שמעון היא שמאכלים אלו קשים רק למניקות, ולא כפשוטו משמעות המשל שהם מאכלים רעים פתם - פ"ב אדם?

וביותר תמוה: בגמרא מפורש (עבודה-זרה כט, א) - "למה נקרא שמן קשואים, מפני שהן קשין פ"ב גופו של אדם כחרבות", הרי מפורש שקשואים הם מאכל רע לכל אדם (ול"ב גופו), ועד שזה נרמז בשם;

הבית-יד של להט להב נקודת היהדות

הקבלת עול הוא המסירה ונתינה בכח ועוז ובתוקף גדול, מבלי התחשב עם כל דבר בעולם, הוא ההחלט הגמור להיות דוקא כמו שהסכים בעצמו, ולא בשום אופן אחר, והוא נקודת הקשה-עורף למעליותא, שהוא ה'ניצב' היינו הבית-יד של להט להב נקודת היהדות

ישנם המתאוננים לאמר: שנופלים להם מחשבות רעות שאינם לפי ערך מהותם כלל, ויש להם צער גדול מזה, ונופלים ברוחם ומפריע אותם גם בעבודתם הקטנה, כלומר שמפני צערם ונמיכות רוחם אינם יכולים ללמוד ולהתפלל ובפרט לעסוק באיזה עבודה.

הנה בכגון דא עצת תורת החסידות הוא, אל ישים לבו לזה, ואל יפול לב אדם עליו, בטעם כי אמרו רז"ל¹ משביעין אותו תהי צדיק, ומבואר בדא"ח² דהשבעה הוא ענין השובע, שמשביעין ונותנים כח בהנפש האלקית על הנפש הבהמית לזככו ולבררו, עד אשר גם הוא יבוא לאהבה את ה' והוא ענין ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, בשני יצריך דגם הנפש הבהמית בא לאהבה את ה'.

והנה הדרכים והאופנים לגלות כח זה שבנפש האלקית להתגבר על נפש הבהמית אם שהעיקר הוא על ידי עבודה במוח ולב, שהוא ענין לימוד דא"ח והתבוננות בהענין להבינו כל חד לפום שיעורא דילי' ולהביאו בפועל בעבודה דתפלה שהוא ענין הקרבן בפרטי המדריגות של הנפש הבהמית שור, כשב, עז (כמבואר בקונטרס התפלה, תר"ס [פרק ח' ע' 20])

(1) נדה ל, ב. תניא פ"א.

(2) קיצורים והערות לתניא ס"ע נז ואילך. ועוד.

ואם כן ודאי שדברי רבי שמעון יכולים להתפרש כפשוטם, שמינים הללו הם "מאכלים רעים" בכלל [והרמב"ם בהלכות דעות (פ"ד ה"ט) מנה "החציר והבצלים והשומים" בין "מאכלים רעים", וכתב ש"אין ראוי לאדם לאכול מאלו אלא מעט עד מאוד ובימות הגשמים"] - ומניין למד רש"י להגביל דברים הסתמיים של רבי שמעון, ולומר שכוונתו שהם קשים רק למניקות?!

ב. ויש לומר הביאור בזה - בפשטות:

בפסוק זה מבוארת טענת בני ישראל על משה רבינו, שיש חסרון במצבם במדבר לגבי מצבם במצרים. ולפי זה, אם נפרש שמאכלים אלו הם מאכלים רעים וקשים לגופו של אדם - אין מקום לטענה "זכרנו... אשר נאכל במצרים", ואדרבה, היה להם להודות שעתה אין מקום למאכלים רעים!

ואף שעל זה הביא רבי שמעון בספרי את המשל מבן המלך שהיה "מתרעם על אביו לומר שלא מפני שאוהבני [ורוצה למנוע ממני מאכלים רעים] אלא שאי אפשר לו שאוכל", וכן בנמשל, שבני ישראל התרעמו על הקב"ה "לומר שלא מפני שאוהבני אלא שאי אפשר לו שאוכל" - לכאורה אין זה ביאור מספיק, דבשלמא במשל שהמדובר בן קטן, מובן שמתרעם על אביו להיותו מתאוה אל מאכלים רעים; אבל בנמשל קשה לומר שבני ישראל יטענו טענה שאין לה יסוד (כיון שלפי המציאות המפורסמת, במציאות היה כל זה לטובתם, למנוע מהם מאכלים רעים הקשים לגופו של אדם). ועל כל פנים היה לו למשה להשיבם שטענתם בטעות יסודה, ואדרבה, מניעת מאכלים אלו היא לטובתם.

[ואין לתרץ על פי דברי רש"י לפני זה, על הפסוק (יא, ד) "מי יאכילנו בשר" - שבאמת "היה להם בשר... אלא שמבקשים עלילה" - כי אינו דומה לענינו, שזה שהיה להם צאן ובקר היה במספר מוגבל, ואם כן היה קצת מקום לעלילה זו; מה שאין כן כאן, הרי ב"ה התלונה אין לה יסוד, שאדרבה, זהו מטובו וחסדו של הקב"ה שמנע מהם מאכלים רעים!]

ולכן פירש רש"י, שמינים אלו קשים רק למניקות בלבד, אבל אינם מאכלים רעים לכל אדם. וזו היתה תלונתם של בני ישראל: מפני מה נמנע מהם טעמים של מאכלים אלו אך ורק בגלל שאינם מאכלים טובים למניקות - וכי לא היה אפשר להקב"ה לעשות שרק אצל המניקות לא ישתנה המן למינים אלו, ואילו אצל כל בני ישראל לא יחסר טיב המאכלים ההם?!

ג. לפי ביאור זה, אפשר ליישב דיוק בלשון רש"י:

בפסוק נאמר קודם בצל ואחר כך שום, "את הבצלים ואת השומים", אולם רש"י בדבריו הפך הסדר, וכתב "אומרים לאשה אל תאכלי שום ובציל", שהקדים את השום; ועפהנ"ל אפשר לבאר, כי ב"שום" מודגש ומוכרח שהוא מאכל קשה רק למניקות בלבד ולא לכל ישראל, שהרי חכמים מנו כמה מעלות טובות באכילת שום, ועד שעזרא

...במה שכותב שנדמה להם שמעת קנו בית המרקחת, פוקדים אותם מאורעות שלא על דרך הרגיל.

יש לברר אם לא הי' בקני' זו ענין דהשגת גבול וכיו"ב, ואם ספק בדבר, והלא אדם קרוב אצל עצמו, מובן שיש לברר אצל רב מורה הוראה דעת תורה בזה.

והשי"ת המשגיח על כאו"א בהשגחה פרטית, ינחם בטוב לפנייהם בגשמיות וברוחניות גם יחד.

מהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות בדירתם שתהיינה כולן כשרות כדין, והיא תשמור על מנהגן הטוב של בנות ישראל הכשרות להפריש לצדקה קודם הדלקת הנרות בכל ערב שבת וערב יום טוב.

(אגרות קודש ח"ח עמ' שלה)

הקשר בין הנרת מעלת עצמו לבצל

אדמו"ר האמצעי רצה שאברכים יחזרו דברי חסידות בציבור. ונהי' פדר אצל החסידים, שכשאשר היו חוזרים מליובאוויטש היו חוזרים את דברי החסידות שהיו שומעים במקומות שבהם היו מגיעים.

פעם אחד נסע מליובאוויטש חסיד אחד, ובשנה הבאה כאשר בא לאדמו"ר האמצעי התאונן שכשהוא חוזר חסידות ברבים הרי זה גורם לו להכרת מעלת עצמו, ועד שזה מביא אותו ל'ישות'. ענה לו אדמו"ר האמצעי: "א ציבעלע זאל פון דיר ווערן אבער חסידות זאלסטו חזר'ן!" [=ל'בצל' תיעשה, ובלבד שתחזור חסידות!]. (ראה גם לקו"ש ח"א ס"ע

823 ואלך. חכ"ד עי 441. ועוד)

ויש לבאר דיוק הענין שהמשיל הכרת מעלת עצמו לבצל, שהרי בצל הוא דבר חריף, וכשאוכלים מעט ממנו הוא נותן טעם לשבח, אך כשאוכלים יותר מדי הרי זה גורם לבכי'. וכן הוא בענין הכרת מעלת עצמו.

ובכל זאת אמר לו אדמו"ר האמצעי שאף אם חזרת החסידות גורמת לו להיעשות ל'בצל' מ"מ יש להמשיך בהשפעה על הזולת.

(עי'פ שיחות קודש תשל"ד ח"ב עמ' 191)

תיקן שיאכלו שום בערב שבת ובגלל זה נקראים כל ישראל "אוכלי שום" (ראה בבא-קמא פב, א. נדרים לא, א. שבת קיח, ב. מגן אברהם אורח חיים ריש סי' רפ. ועוד), ובהכרח לומר ששום הוא מאכל קשה רק למניקות. - ומזה למדים על השאר, שהם מאכלים קשים רק למניקות ולא לכל ישראל.

ד. והנה, ידוע שאין דרכו של רש"י להביא דברי חז"ל בשם אומרם, ובמקום שמשנה מדרכו וכן כותב את שמו של בעל המאמר, הוא כדי לרמוז על תוספת הסברה בתוכן פירושו, על ידי הידיעה שמאמר זה אמרו חכם פלוני.

וכן בעניננו, שזה שרש"י ציין במיוחד שמאמר זה נאמר על ידי רבי שמעון - [ובפרט שבפירושו לפני כן (יא, ב) הביא רש"י משל שגם הוא מקורו מדברי רבי שמעון בספרי, ושם השמיט רש"י את שמו של רבי שמעון] - הוא כדי להוסיף ביאור בתוכן המאמר.

ויש לבאר בזה:

הנה לאחר כל הנ"ל יש מקום לשאלה - למה באמת עשה ה' ככה, למנוע מכל ישראל טעמם של מינים אלו רק בגלל המניקות שהם מיעוטא דמיעוטא של כל ישראל?

ולכן העתיק רש"י שם בעל המאמר - רבי שמעון - דאזיל לשיטתו, שפעמים יתכן והמיעוט מכריע את הרוב [ולהעיר שלתירוץ אחד בגמרא יבמות (סו, ב) - סובר רבי שמעון דחיישינן למיעוטא].

וכפי שמצינו בהדגשה במאמרו (סוכה מה, ב): "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה; ואילמלי אלעזר בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשיו; ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו, מיום שנברא העולם ועוד סופו" -

דאף שהם יחידים ממש, מכל מקום ביכולתם להכריע את כל העולם כולו. והיינו משום שרבי שמעון "רואה" את כל ישראל, ואת כל הדורות כולם, שהם מציאות אחת ממש, ולכן מעשה כל יחיד ופרט שבישראל נוגע להכלל כולו.

ועל דרך זה סובר רבי שמעון להיפך, שכאשר ישנו דבר שיכול להזיק את המיעוט, כדאי למנוע ענין זה גם מהרוב, כדי שלא יהיה שום חשש שיגיע רעה זו להמיעוט.

[ובפשטות: כדי שהמניקות לא ישימו לב שכל ישראל נהנים ממאכלים טובים אלו ויתאוו להם כו', כדאי למנוע מאכלים אלו מרוב בני ישראל].

ומזה הוראה עד כמה צריכה להיות ההשתדלות בטובת איש פרטי, ועוד זאת - אפילו כאשר מדובר בתינוק מישראל, וכבנידון דידן, שהקב"ה מנע מאכלים טובים אלה מכל בני ישראל כדי שלא יהיה חשש הזיק ליונקי שדים; ועל אחת כמה וכמה שצריכה להיות ההשתדלות בטובתם הרוחנית של קטנים בישראל, לדאוג שכל אחד ואחד מהם יקבל חינוך על טהרת הקודש, באופן ש"גם כי יזקין לא יסור ממנה".

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

זהירות מהשגת גבול

פתיחת גן - כשיש כבר גן בסמוך

...במה שכותבות אודות יסוד גן במעברה, הנה אף כי בכלל נכון הדבר, אבל יש להזהר בזה מעניני השגת גבול גן חרדי הנמצא בקירוב מקום, ואף כי על פי דין בעניני חינוך אין הענין דהשגת גבול, יש חשש דהתחרות בלתי רצוי, כניסה בפוליטיקה וכו', ובודאי יוכלו לברר אם יש יסוד לחשש זה ובהתאם להבירור תחליטנה.

(אגרות קודש ח"יב עמ' רח)

השגת גבול בקניית בית

במענה על מכתבו . . בו כותב . . . שקנה חצי בית יותר יפה חליפין ביתו עד עתה, ונדמה לו אשר מאז עניניו אינם מצליחים כדבעי.

וצריך הי' לברר, אם לא הי' בקנייתו ענין דארוז"ל עני המהפך בחררה ובא אחר כו' היינו השגת גבול. כן מהנכון לברר מפני מה מכר הקודם לו חצי בית זה. ובכל אופן הנה יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות שמשמש בהם בביתו זה, ובלי נדר יפריש בכל יום חול קודם התפלה בבקר איזה פרוטות לצדקה, וזכות התעסקותו בבית הכנסת שבודאי משתמש בהשפעתו להרבות שם תפלה ותורה, ירבה ברכת השי"ת והצלחתו בהמצטרך לו גם בעניניו הפרטים ובביתו החדשה.

(אגרות קודש ח"יב עמ' קנא)

במענה על מכתבו בו כותב אודות העתקתו לעיר . . והקשויים שנתקל בהם בעניני מכולת שלו.

והנה ב' נקודות במכתבו שאפשר שהן הסבה להקשויים האמורים, והם:

(א) חשש דהשגת גבול, וצריך לברר זה אצל רב מורה הוראה בישראל אם יש מקום לחשש זה ובאם כן באיזה אופן לתקנו. (ב) כותב שסתם דלת, וידוע בצוואת ר' יהודא החסיד סי' כ' שאין סותמים חלון או פתח לגמרי. ויש מקום לומר שכשיתוקנו ב' נקודות הנ"ל יוטב מצבו.

(אגרות קודש ח"יו עמ' שמו)

שני "מועדים" לקרבן פסח

והאיש אשר הוא טהור גו' כי קרבן ה' לא הקריב במועדו חטאו ישא גו' הקריב במועדו חטאו ישא גו' (וי, יז)

(וי, יז)

איתא בגמ' "גר שנתגייר בין שני פסחים וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייב לעשות פסח שני, דברי רבי. רבי נתן אומר, כל שזקוק לראשון זקוק לשני, כל שאין זקוק לראשון אין זקוק לשני". ומפרש בגמ' פלוגתתם, ד"רבי סבר, שני רגל בפני עצמו הוא, רבי נתן סבר, שני תשלומין דראשון הוא" (פסחים צג, ב).

ויש לבאר עומק מחלוקתם:

בגמ' שם הובא שמחלוקת זה תלוי בפירוש הכתוב "כי קרבן ה' לא הקריב במועדו", ולדעת רבי "במועדו" קאי על פסח שני, ולר"נ "במועדו" קאי על פסח ראשון.

ועל פי זה, באם אמרינן ש"במועדו" קאי על פסח ראשון, הרי זמן הקרבת הפסח הוא בפסח ראשון בלבד, ורק שאפשר "להשלים" חיוב זה בפסח שני, אך לא נתנה התורה עוד מועד לקרבן פסח. אך באם אמרינן ש"במועדו" קאי על פסח שני, יוצא לפי זה, שמלכתחילה ישנם שני זמנים ו"מועדים" המחייבים להקריב בהם את הפסח, בפסח ראשון ובפסח שני. ורק משום שאי אפשר להקריב קרבן פסח פעמיים, לכן המקריב בראשון אינו מקריב עוד פעם בשני.

ולכן, לדעת ר"נ, "גר שנתגייר בין שני פסחים" אינו מקריב בשני, כי מכיון שלא נתחייב בראשון, אין לו מה "להשלים" בשני. אך לרבי, שפסח שני הוא "מועדו" דקרבן פסח, נמצא, שי"ד באייר מצד עצמו מחייב להקריב בו הפסח. ועל כן, גם מי שלא הי' מחוייב בקרבן ראשון, מחייבו המועד דפסח שני להקריב בו קרבן פסח. וק"ל.

(יעוין בארוכה לקושי שיחות ה"ח עמ' 126 ואילך)

קרבן פסח – יחיד או ציבור?

ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו

(ב, ט)

בספרי (על הפסוק) למד ר' יאשי' מפסוק זה שחייטת הפסח דוחה שבת, וחלק עליו ר' יונתן וס"ל שאין שחייטת הפסח דוחה שבת. ויש לבאר סברת פלוגתתם:

עיקרו ומהותו של קרבן פסח הוא קרבן יחיד, שהרי כל חבורה צריכה להביא קרבן לעצמה מממון שלה, ולא מממון הלשכה – כסף ציבור. וגם יש בו אכילת בעלים. לאידך, מצינו בקרבן פסח גדר של קרבן ציבור, שהרי הוא "אתי בכנופרא" (יומא נא, א), והוא נשחט בכיתה, בקהל – בשלש כתות שכל אחת – קהל (פסחים סד, א-ב). והנה, גדר "ציבור" יש בו שני אופנים: א. מציאות של ציבור, שבו נתבטל גדרו של כל יחיד בפני עצמו, ויש כאן רק מציאות חדשה של "ציבור". ב. צירוף של יחידים רבים (ראה מפענה צפונות פ"ד ס"ב ואילך, ושי"ם). ומכיון שמצינו בקרבן פסח הן גדר של קרבן יחיד והן גדר של קרבן ציבור, יש לומר שגדרו של "ציבור" כאן אינו שנעשה בו מציאות חדשה של "ציבור" ונתבטלו היחידים, אלא הוא צירוף יחידים רבים.

ועפ"ז יש לבאר מחלוקת ר' יאשי' ור' יונתן שנחלקו בענין זה, שהרי הא דקרבן פסח דוחה שבת תלוי בגדרו אי הוי קרבן יחיד או קרבן צבור, כדאיתא בירושלמי "הואיל ותמיד קרבן ציבור ופסח קרבן ציבור, מה תמיד קרבן ציבור דוחה השבת, אף פסח קרבן ציבור דוחה השבת" (ירושלמי פסחים פ"ו ה"א).

ומכיון שבקרבן פסח אף שהוא קרבן ציבור מ"מ הוא ציבור כזה שהוא צירוף של יחידים, הרי יש מקום לחקור האם גדר היחיד מכריע את גדר הציבור שבו, ולכן אינו דוחה את השבת, או שגדר הציבור מכריע, ולכן דוחה את השבת.

(יעוין בארוכה לקושי שיחות ה"ח עמ' 104 ואילך)

לקראת שבת

יז

בחכמתו גבור במדותיו כו"ל כנ"ל, כן צ"ל אצל הנביא שלימות גופניית, גבורת הגוף ועשירות (עיי' דרשות הר"ן שם. ולהעיר ממש"כ הרמב"ם רפ"ט מהל' תשובה אודות התועלת ממעלות שפע גשמי לעבודת התורה והמצוות, ודון מינה לכאן. ועייג"כ רפ"ד מהל' דעות).

וא"כ, בכדי להשוות בין הסוגיות י"ל דלא מחלוקת הסוגיות היא זו, ורק שבסוגיא דשבת מיירי לענין נבואה ממש (בדרגה הגבוהה דהשראת השכינה על הנביא), ובנדריים קאי (לענין נבואה שלמטה מהדרגא דמיירי בה בשבת, או) לענין השראת השכינה בכ"ז (כי בענין "שכינה שורה" מצינו ריבוי מדריגות, עיי' בלקו"ש חכ"ג ע' 88 ובמקורות שנשמנו שם). ולכך לא נזכר בשבת "עניו" כלל, דכנ"ל גרוע טפי אף מעשיר וגבור, שאלו האחרונים עכ"פ נוגעים דוקא לענין נבואה, משא"כ "עניו" הוא כלל בכ"ז השראת השכינה ולא רק בנביאות, ולכך אינו ענין לסוגיא דשבת דקאי בדברים המיוחדים לנביאות דוקא. משא"כ בנדריים מיירי לענין דרגות השראת שכינה בכלל על אדם (ולא רק התנאים הכרוכים בדרגת נבואה דוקא), ולכך נזכר אף "עניו" המביא לידי השראת הקדושה בכלל. ומהאי טעמא לא הזכירו התם חכם בתחילה, דמעלת החכמה כעיקר היא דוקא לדרגת נביא ממש, ולא לענין השראת שכינה בכלל.

דרוש ה), ועניות אינה דבר הגורם באופן ישיר ענין הכשרון והיכולת לנביאות בדעת ושכל, רק הוא הפרת המונע, דמי שאינו ענוותן א"א שתשרה עליו שכינה מחמת שגסות הרוח היא מניעה לזה (סוטה ה, א), להיותה כמו כופר בעיקר (שם ד, ב. רמב"ם הל' דעות פ"ב ה"ג). ולכך אין גבורה עשירות וענווה בכלל מה שצריך כל איש "לידע" בכלל ידיעת עיקר מהותה של נבואה.

ומענתה יש ליישב גם שינויי הסוגיות בנדריים ושבת, דהנה בתנאים הללו עצמן – עשירות גבורה ועניות – אף שכולן אין בהם ממהות הנבואה עצמה, והם כולם תנאים צדדיים בהשראת הנבואה, מחולקים המה זמ"ז בשייכותם לענין השראת השכינה. דאף שבכ"ז ענין העניות הוי תנאי היותר מוכרח להשראת השכינה מגבורה ועשירות, מ"מ, בפרט מסויים הוו גבורה ועשירות דברים השייכים באופן ישר לנבואה והשראת השכינה. דענין העניות הוא כללי יותר, ואינו מוכרח רק לענין הנבואה להיות "הא-ל מנבא את בני האדם", אלא הוא נוגע אף לכללות הנהגת הקב"ה את בני האדם והשראת שכינתו בכ"ז (לא רק השראה על נביא) – כמאמר הש"ס הנ"ל דסוטה דבגסי הרוח, "אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין צדור בעולם". משא"כ גבורה ועשירות שייכים רק לענין הנבואה, דכשם שהנביא צ"ל שלם בתכלית במעלותיו, "חכם גדול

אלא משמיענו כאן יסוד מיסודי הדת מה שצריך כל איש ישראל לידע בכל העתים בכלל (לא רק כאשר באה לידי פועל מצות אליו תשמעון גו'). והנה בהגדרת הנבואה כ' הרמב"ם בי"ג עקרים שלו באריכות שתוכנה הוא ענין המתלבש בשכל ודעת הנביא, שמשגי ומבין צורת שכל רוחני כו', ומקדים לכל הפירוט הזה שיש כאן עיקר "שידע אדם" כל זאת. וכן יש לבאר המשך לשונות הרמב"ם בהלכות שלפנינו, דהדיעה שהיא מיסודי הדת אינה רק לידע עצם זה שיש נביאות של הא-ל לבני אדם, אלא גם להבין שמהותה הוא שיש בני אדם המשיגים בשכלם והבנתם רוח קדושה וכו', וכל פרטי תנאי הנביא ודרכי נבואתו שמפרט הרמב"ם בהמשך לזה (אינם רק לענין קיום מצות אליו תשמעון, שצריך לידע מיהו נביא של תורה, אלא) הם בכלל מה שצריך כל איש ישראל לידע תמיד, כיסוד מיסודי הדת, שצריך לידע מהותה של נבואה שהיא רוח קדושה המתקבלת בשכל, כפי העולה מהמשך לשונות הרמב"ם כאן גבי תנאי הנביאות – שמי שיש לו "דעה נכונה להבין ולהשיג" ו"דעתו פנוי" תמיד למעלה קשורה תחת הכסא להבין באותן הצורות הקדושות הטהורות כו'" שורה עליו רוח הקודש.

[ועפ"ז] יתחזור היטב מה שמנה הרמב"ם יסוד האמונה בנבואה כיסוד עקרי בפ"ע ואף הקדימו ליסודות האמונה בתורה מן השמים וכו', והביאו תיכף אחרי היסודות דאמונה במציאות ה' וכו' (ובסי' העיקרים מאמר ג פ"ב האריך בשיטתו דאמונה בנבואה אינה יסוד בפ"ע אלא רק הסתעפות מיסוד האמונה בתורה מן השמים כו'), כי לדידי'

ובזה מבואר שפיר מה שהרמב"ם הזכיר מה שהזכיר והשמיט מה שהשמיט מן התנאים שבש"ס, כי הרמב"ם כאן לא בא לבאר כ"ף דיני נבואה לכשעצמן והתנאים הנזקקים בפועל בשעת השראת הנבואה, רק נתכוון להשמיענו כאן כל מה שהוא בכלל הידיעה שמיסודי הדת לידע אותה כל איש ישראל, ובה נכלל רק מ"ש ד"אין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה גבור במדותיו ולא היא יצרו מתגבר עליו אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו כו' בעל דעה רחבה עד מאוד". דהנה דוקא עניינים הללו הם מעצמיות גדר הנבואה וידיעתם תוסיף בהבנת יסוד הנבואה – שענינה הוא גילוי שיש לו פעולה על דעת ושכל האדם המתנבא, ולכך תלוי" במצב דעת האדם ותכונתו בשעה שהנבואה חלה עליו, וזהו דוקא אותם העניינים שהזכיר הרמב"ם – "חכם גדול בחכמתו גבור במדותיו (ולא בגוף) כו' והוא בעל דעה רחבה כו'".

משא"כ שאר עניינים שבש"ס, "גבור (בגופו) עשיר (בנכסיו) ועניו", אף שגם הם אכן דין בנבואה שצ"ל תנאים אלו אצל הנביא כדי שיקבל הנביאות – מ"מ, אין הם חלק מעצמיות גדר ומהות הנבואה הנ"ל. דהא גבורת הגוף ועשירות הם רק שלימות הגופנית של האדם (אלא שגם זה הוא תנאי להשראת השכינה, עיי' דרשות הר"ן

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

יסוד העבודה – קבלת עול

לא לאבד את ההתבטלות וההכנעה לבורא ית"ש / מחנה דן – עבודה ב"קבלת עול" / "רגלי המחנה" – הבסיס והיסוד לעבודת השי"ת

כאשר "ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני" (פרשתנו י, יב), היו השבטים מסודרים בארבע מחנות, ואחרון לכולם היה מחנה דן – "ונסע דגל מחנה בני דן, מאסף לכל המחנות לצבאותם" (שם, כה).

והנה, כפי המובן בפשטות, מה שנקבע שמחנה דן ילכו בסוף כל המחנות מורה על כך שהם הפחותים שבשבטים, ואם כן, מה יפלא אפוא, שבדרשת רז"ל על הפסוק משמע, ששבט דן היה משפיע לכל השבטים ומתקן קלקוליהם.

דעל התיבות "מאסף לכל המחנות" דרשו רז"ל: שהיה שבטו של דן . . נוסע באחרונה, וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו" (הובא ברש"י כאן), ומכך ששבט דן היו משיבים "אבידותיהם" הרוחניות של כל השבטים, משמע שיש בדרך עבודתם עילוי גדול כל כך שיכולים להשלים ולתקן עבודתם של שבטים אחרים.

ויש לבאר היטב הכיצד ייתכן הדבר שמצד אחד תהא עבודתם נמוכה מכולם, ובה בשעה מתקנים ומשפיעים לכל השבטים, ומביאור הדברים תתברר גם מעלת העבודה בקבלת עול פשוטה ובהתבטלות לפני הבורא ית"ש.

לא לאבד את ההתבטלות וההכנעה לבורא ית"ש

אמרו רז"ל: "איזהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנים לו" (חגיגה ד, א), ומביאור לשון רז"ל על פי פנימיות העניינים, יתברר מהי ה"אבידה" שמאבדים השבטים, מהי

ה"שטות" ("איזהו שופה") שגרמה לאבידה, וממילא כיצד יש לתקן ולהשיב האבידה שזוהו תפקידם של בני מחנה דן.

ביאור הדברים:

מהות האבידה היא שמאבד "כל מה" שנותנים לו, וכמו שנתבאר בסה"ק (ראה לקוטי תורה במדבר צא, ג. שם דברים לג, א) ש"מה" מורה על עבודת הביטול וההכנעה כלפי בורא העולם ומנהיגו, וכלשון שאמר משה "ונחנו מה" – "מה אנחנו חשובין" (שמות טז, ז ובפרש"י), ואם כן "מה" היא עבודה רבתי שיעמול בה האדם להכניע גאוותו ומציאותו, להיות בטל לגמרי להשי"ת.

ויש מי ש"מאבד מה שנותנים לו", והיינו ש"מאבד" ומפסיד את הביטול שבנפשו, והרי הוא מרגיש עצמו למציאות חשובה, ונופל בגאווה שהיא שורש לכל מיני רע, והסיבה לכך ש"מאבד את מה", היא שה"שופה" – היצר הרע המכונה "מלך זקן וכסיל" (קהלת ד, יג. ובפרש"י) – מסיתו ומפתהו לאבד הביטול וההכנעה שלו להשי"ת.

מחנה דן – עבודה ב"קבלת עול"

והנה, מחנה דן ה"נמוכים" דווקא, הם אלו שמשיבים ומתקנים את ה"מה" – הביטול שאבד לשבטים האחרים, כי מחנה דן עיקר עבודתם את השי"ת הייתה באופן של ביטול והכנעה ובקבלת עול מלכו של עולם, שעושים כל מה שמצטווים בלא להרהר ובלא להבין טעמים ונימוקים.

דעם ישראל משול הוא לגוף שלם – המחנות הקרובים אל המשכן כשבט לוי והסמוכים אליו, הם בבחינת ראש, כי סמיכותם למשכן מורה על כך שעבודתם היא באופן נעלה, ששכלם ומוחם מלאים בידעית הכורא ותורתו, וגם ברגש שבליבם עובדים המה את בוראם בדרגה גבוהה.

ומחנה דן הרחוקים מהמשכן ביותר, הרי הם בחינת "רגל" דעם ישראל, שהרגל עבודתה אינה באופן של הבנה והשגה, ואף לא ברגשי אהבה ויראה, וכל מציאותה הוא לציית לרצון האדם ולהוליתו ממקום למקום בקבלת עול פשוטה מבלי להבין ולהרהר אחר טעם לכך, וכמו כן מחנה דן עבודתם היא בהכנעה ובביטול לרצון השי"ת לעשות ככל אשר יצווה מבלי להרהר ולנסות להסכים הדברים בשכלם מקודם.

ולמרות היות עבודה מסוג זה נמוכה ביותר לכאורה, שהרי האדם העובד אין לו השגה והבנה בתורה ובמהות המצוות שמקיים, והרי הוא עושה בפשטות את רצון ה', מכל מקום כמה מעלות טובות יש לה לעבודה באופן של "קבלת עול".

ואחת המעלות היא, שכאשר עבודת האדם "בנויה" ומבוססת על הבנה שכלית או הרגש הלב, הרי יסוד זה אינו יציב וחזק ויכולים להיות בו שינויים ח"ו, שהרי הבנתו של האדם והנחות שכלו עשויים להשתנות מזמן לזמן, ורק כאשר היסוד והבסיס לעבודה

הגופניות שנזכרו בנדריים מוכרחים דוקא להשראה בקביעות, יותר ממעלות המדות שהזכיר הרמב"ם, והסברא נותנת לומר דאדרבה – מעלות הרוחניות דוקא צ"ל גורם וסיבה לשכינה בקביעות יותר מגבורה ועשירות גופנית. וגם בגוף התירוץ צלה"ב, דהא גופא טעמא בעי מפני מה הזכיר הרמב"ם דוקא השראת שכינה שלא בקביעות, ולא הזכיר התנאים הנזקקים לקביעות, כאופן נבואת הנביאים המפורשים בתורה, משה ישעי' ירמי' וכו'. ובכלל הסברא נותנת שראוי יותר לבאר דין דבר קבוע מדבר ארעי. ובאמת, והוא העיקר, צ"ע בעצם התירוץ כי פשטות ל' הרמב"ם בכל ההלכות כאן נראה דמיירי בהשראת שכינה בקביעות דנביא קבוע (וכן הקשה ב"סדר משנה" לרמב"ם), ובכלל נראה בלשונו דכוונתו בהלכות הללו ל' סוגי הנביאים.

והנראה בכל זה, דהנה סוגיא הנ"ל דנדריים הובאה ג"כ בשבת: ושם אמרו "אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה". וכבר נתחבט הלח"מ כאן בזה, דבשלימא מה שהזכירו בשבת "בעל קומה" שלא נזכר בנדריים, י"ל דהיינו פירוש וביאור "גבור" דנדריים (עיי' בתוס' ור"ן נדרים שם); אבל אי"מ אמאי נשמטה בשבת מעלת הענוה, וגם נשתנה שם סדר המעלות מבנדריים, דבנדריים איתא "גבור עשיר חכם כו'", ובשבת "חכם גבור עשיר כו'".

ולכך נראה לחדש דבאמת שני גדרים נשנו כאן, ואין ענין הסוגיות שוה. דהנה הרמב"ם כאן פתח דברי הפרק בזה ש"מיסודי הדת לידע שהא-ל מנבא את בני האדם", וניכר שאין כוונתו רק לעסוק כאן בגוף הדין דמצוה לשמוע לדברי נביא, כשתהי' נביאות בפועל, ולכך מפרט מיהו נביא אמת של תורה וכו';

הגופניות שנזכרו בנדריים מוכרחים דוקא להשראה בקביעות, יותר ממעלות המדות שהזכיר הרמב"ם, והסברא נותנת לומר דאדרבה – מעלות הרוחניות דוקא צ"ל גורם וסיבה לשכינה בקביעות יותר מגבורה ועשירות גופנית. וגם בגוף התירוץ צלה"ב, דהא גופא טעמא בעי מפני מה הזכיר הרמב"ם דוקא השראת שכינה שלא בקביעות, ולא הזכיר התנאים הנזקקים לקביעות, כאופן נבואת הנביאים המפורשים בתורה, משה ישעי' ירמי' וכו'. ובכלל הסברא נותנת שראוי יותר לבאר דין דבר קבוע מדבר ארעי. ובאמת, והוא העיקר, צ"ע בעצם התירוץ כי פשטות ל' הרמב"ם בכל ההלכות כאן נראה דמיירי בהשראת שכינה בקביעות דנביא קבוע (וכן הקשה ב"סדר משנה" לרמב"ם), ובכלל נראה בלשונו דכוונתו בהלכות הללו ל' סוגי הנביאים.

והנה, בטורי אבן ועוד רצו לתרץ בהיפוך מ"ש הכס"מ, דאדרבה – להרמב"ם לא קיי"ל לדינא כר"י דנדריים כלל, וגבור ועשיר כפשוטם אינם תנאים לנבואה, וראי' לדבר דמציינו בין הנביאים כמה שלא היו גבורים או עשירים. וכן מוכח בש"ס, דשפיר איכא השראת שכינה במי שאינו עשיר, עיי' בסנהדרין יא ע"א (ובכ"מ) עובדא בבת קול שהכריזה "יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה כמשה רבינו אלא שאין דורו זכאי לכך", ו"נתנו חכמים את עיניהם בהלל הזקן". וכבר מצאנו מפורש ביומא לה: דהלל הזקן הי' עני גדול. ולהכי לא קיי"ל תנאים אלו. ולכן מנה הרמב"ם רק תנאים רוחניים גם לשכינה בקביעות והכל א"ש.

לקראת שבת

יא

הוא "קבלת עול" פשוטה ותמימה, אזי זהו דבר שאין בו שינויים ולא שייכים בו פירויות, ועבודת האדם יציבה ואיתנה.

ואם כן ימצא מובן היטב היאך מחנה דן הם הנחותים שבמחנות, ומכל מקום מתקנים ומשיבים אבידותיהם הרוחניות של שאר השבטים:

מחנה דן נוסעים בסוף המחנה כי עובדים את ה' בפשטות מבלי הבנה והשגה, ועבודתם מבוססת על קבלת עול וביטול מוחלט להשי"ת.

ומאידך, שאר השבטים, על אף היותם "קרובים למשכן" ויש בעבודתם טעם לשבח של הבנה השגה והרגשה, הרי דווקא משום היותם מבינים ומרגישים בקדושה, יכול להישמט מהם ח"ו הבסיס והיסוד של קבלת עול פשוטה – "מאבד מה שנותנים לו".

ו"אבידה" חשובה זו "משיבים" להם מחנה דן בעלי הביטול וקבלת עול פשוטה, שהם אלו המקרבים אותם, מעוררים בהם את ההתבטלות להשי"ת ומביאים אותם לעבודת הבורא ית"ש.

"רגלי המחנה" – הבסיס והיסוד לעבודת השי"ת

על פי כל מה שנתבאר ימצאו שלושה טעמים לכך שמחנה דן הוא בסוף כל המחנות:

א. עבודתם פשוטה:

משום היות עבודתם בפשטות ובתמימות בלא הבנה השגה והרגשה, ולכך הרי הם כרגל שאין בה דעת והרגש, ועבודתם היא הנמוכה ביותר, וראוי להם שיסעו בסוף וב"רגלי" המחנה.

ב. מתמסרים לזולתם:

מחמת עבודתם את השי"ת בכיטול ובקבלת עול פשוטה, מורגש אצלם בפשטות שמטרת העבודה אינה להיטיב לעצמם ולחפש צרכיהם הגשמיים או אפילו הרוחניים, כי אם לקיים רצון הבורא ית"ש שאליו הם בטלים ואת עולו הם מקבלים לעשות ככל אשר יצווה, ומשכך, הרי מרצונם ובבחיירתם בוחרים לעצמם מקום בסוף המחנה, בכדי להשיב אבידותיהם ושגיאותיהם של שאר המחנות, ולקרנם לעבודתו ית"ש.

ואף שבעקבות כך מתרחקים הם ממחנה שכינה ומהמשכן, הרי מטרם היא לא לדאוג לעצמם ולהתעלותם, כי אם לקיום רצון הבורא ית"ש – לקרב עוד יהודי ועוד יהודי לאור הקדושה.

ג. עבודתם היא ה"רגל" והיסוד:

עבודת הביטול וקבלת עול שהם אחוזים בה – היא היא יסוד כל העבודה, שגם העובד עבודתו בשכל וברגש מוכרח הוא – כפי שנתבאר למעלה – שיהיה לו הבסיס והיסוד

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

שיטת הרמב"ם בתנאי הנבואה

יקשה על תירוצי המפרשים במה ששינה הרמב"ם מן הש"ס, ויסיק דרך מחודשת דהרמב"ם מיירי כאן בענין הנבואה כ"יסוד הדת" שצריך לידע – ולא רק כדין פרטי דשמיעה בקול נביא

הגבורה אבל לא עשירות וענוה.

כתב הרמב"ם ברפ"ז מהל' יסודי התורה "ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה גבור במדותיו ולא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד והוא בעל דעה רחבה נכונה עד מאד". והקשו נושאי כליו דלכאורה שינה כאן הרמב"ם מן הש"ס, דאיתא בנדורים לח ע"א "אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו וכולן ממש", פירוש דילפינן לכולן מן הכתובים גבי משה, עד לענוה "דכתיב (פרשתנו יב, ג) והאיש משה עניו מאד". ומשמע, ד"גבור" ו"עשיר"

ובכסף משנה תי' דאה"נ דברי הרמב"ם כאן הם לא מהא דנדורים, רק "סברא דנפשי' קאמר". וביאר דהרמב"ם לא ראה להביא הא דנדורים כיון דהתם מיירי בהשראת שכינה בדרך קביעות, כמ"ש הרא"ש שם, ולכך בעינן לכל התנאים הללו. משא"כ שלא בקביעות "אפשר שיתנבא אע"פ שלא יהא בו כל המדות הללו, ורבינו לא נחת הכא לפרש אלא תנאי הנביא להתנבאות ואפילו שלא יהא בקביעות".

מיהו, לכאורה אין תירוץ עולה יפה, דלביאורו נמצא עולם הפוך, שהמעלות

היינו כפשוטו (בגופו ובנכסיו) כככתובים שהביאו לראי' ולא כדברי הרמב"ם שהכל מעלות רוחניות, וגם הזכיר רק ענין

של קבלת עול, שהיא סיבת עבודתו את השי"ת, ויסוד זה אינו נתון לשינויים המצויים ברגש ובמוחזין.

ועל כן נמצאים מחנה דן ב"רגלי המחנה" – כי הרגל היא היסוד המחזיק ומייצב את כל הגוף, כשם שעבודת הביטול היא יסוד יציב לכללות עבודת הבורא ית"ש.

פנינים

דרוש ואגדה

שבעת הנרות – במנורה אחת

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה
יאירו שבעת הנרות

(ה, ב)

יש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

כתיב "נר ה' נשמת אדם" (משלי ב, כו), והיינו, שהנשמה קרוי "נר", ובזה ישנם "שבעת הנרות", והיינו שנשמות ישראל מתחלקים לשבעה סוגים, שהם שבעה אופנים בעבודת השי"ת, כנגד שבעת המדות, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד ומלכות (לקו"ת ריש פרשתנו).

ועל זה נצטוונו שכל "שבעת הנרות" עליהם להאיר "אל מול פני המנורה". והיינו, שכל שבעת הסוגים של נשמות ישראל, צריכים להתאחד ולהתכלל ב"מנורה" אחת, שהיא ה"כלל" דשבעת הנרות.

ואופן עבודה זו היא בשתיים:

על ידי שעוזרים ומסייעים לכל אחד מישראל בעזר גשמי, צדקה כפשוטה, שעל ידי זה נעשית ההתאחדות וההתכללות דכל בני ישראל, ש"מתוך גומל חסד בגופו לחבירו הוא מכיר שהוא אוהבו ובא לידי אחוה ושלום" (פרש"י ברכות ח, רע"א).

וגם על ידי שעוזרים ומסייעים לכל אחד מישראל בעזר רוחני, על ידי הפצת התורה, שעל ידי זה נעשית ההתאחדות וההתכללות של כל בני ישראל עם הקב"ה.

(עי' ספר הישרות הנשיא ח"ב עמ' 614 ואילך)

לתבוע "למה נגרע"

בענין של פסח שני אנו רואים דבר נפלא: לכאורה תביעתם של האנשים שלא יכלו להקריב קרבן פסח במועדו "למה נגרע" –

תמוהה ביותר, דממה נפשך: אם רצונו של הקב"ה הוא שיקיימו את המצוה דקרבן פסח – בודאי יצוה הקב"ה למשה רבינו לומר להם זאת. ואם משה רבינו לא יאמר להם מאומה – הרי פירוש הדבר שאינם צריכים לקיים את המצוה דקרבן פסח, וא"כ מה מקום לטענה ותביעה?!

ויש לומר הביאור בזה:

בעניני יראת שמים אמרו חז"ל "הכל ביד י שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות לג, ב), ונמצא, שרצונו של הקב"ה בענינים אלו הוא שאין לאדם "לסמוך" על הקב"ה, אלא לפעול בכחות שלו. ואם מרגיש שחסר לו משהו ביראת שמים, הנה כאשר יבקש ויתפלל על זה ויראה להקב"ה את גודל תשוקתו וחפצו לענין זה, אזי ימלא הקב"ה את רצונו.

ולכן בקשו ותבעו ישראל "למה נגרע" אף שלא נצטוו משה רבינו, ואכן, קבל הקב"ה בקשתם, ונתחדשה מצוה בתורה, המצוה של פסח שני.

ומכאן למדים אנו הוראה נפלאה – שכאשר יהודי מרגיש שחסר לו משהו בענין הקשור עם תורה ומצוותיה, הנה רצון הקב"ה הוא שלא "יסמוך" על אף אחד, אפילו לא על משה רבינו, ואפילו לא על הקב"ה כביכול, אלא יצעק ויתבע את הענין, כמו שתבעו בני ישראל "למה נגרע". וכאשר יראה להקב"ה את גודל תשוקתו לזה, אזי יקבל הקב"ה את התפילה וימלא בקשתו.

ויש ללמוד מכאן עד כמה יש להתפלל ולבקש על הגאולה השלימה, ואין לומר הרי הקב"ה שלח אותנו בגלות, ובמילא יש לסמוך עליו שיגאל אותנו כאשר יעלה ברצונו, אלא בנוגע לענינים כאלו, רצון הקב"ה הוא שידרשו ויתפללו שיגאל אותנו הקב"ה במהרה, "ותחזינה עינינו בשוכך לציון".